

sadibey.com

Yazılar

“Öykülü” Filmler

10 Mayıs 2009 | Sadi Çilingir | 1 yorum

Sinema, sırası geldiğinde hep *edebiyat* ile karşılaştırılır. Uzun metraj filmler, romana, kısa metrajlar ise öyküye denk getirilir. Soruna bir olayın *anlatılması* açısından bakılınca, karşılaştırma haklı görülebilir. Biri sözel bir anlatımsa diğeri görsel bir anlatımdır. Bir süre sessiz kalan sinema, o günlerde *görsel* anlatımını geliştirmişti. Sesin eklenmesi, görsel anlatıma destek verirken, bazı ellerde görselliği geriye de itmiştir. Ama artık ne edebiyat, ne sinema *salt* bir anlatım gayesi taşımamaktadırlar, kendilerine tarzları içinde başka (değişik) boyutlar arama deneyimleri içindedirler. Bu arada anlatım özellikleri bakımından da birbirlerinden etkilenmişlerdir. Ben, sinemayı yapısal bakımdan edebiyat dalları içinde daha çok *şiire* yakın bulurum, aslında sinema açısından karşılaştırılacak bir sanat aranıyorsa bunun *müzik* olması daha doğrudur.

İmdi, romana yakın görülen uzun metraj filmler genellikle, 80 – 120 dakikalık bir süreyi içerirler. Doğal ki bu verilen süreler sinemanın tecimselliğinin artması ile ortaya çıkmış bir pazarlama problemi ve hiç zaman, kimseyi bağlayıcı değildir.

Sinemaya gittiğimizde, gün olur, başlayıp bizi sürükleyecek bir roman/film seyretmeyi umarken bir öykü(ler)/film seyredebiliriz. Bu tarz filmler çeşitli özellikler gösterebilirler, ülkemizde de sinemamız böyle filmler üretmiş, perdelerimize öykü-lü filmler yansımıştır.

Birbirinden bağımsız öykülerden oluşan filmlere şöyle bir baktığımızda, 1961 yılında Münir Hayri Egeli'nin *Kolsuz Bebek* filmi ile karşılaşıyoruz. Üç öykülü bu filmde Egeli biri, Kemalettin Tuğcu'nun, diğeri kendi öyküsünden hareketle farklı öyküler anlatıyor. Tuğcu'nun öyküsü *Talihsiz Fatoş*, ikinci öykü *Üç Küçük Afacan*, Egeli'nin öyküsü ise *Öğretmen Kalbi*. Yeşilçam'ın klâsik melodram anlayışı ile yapılan bu üç kısa film birbiri peşine eklenerek, öykülerden oluşan bir film oluşturuyor.

Bir yıl sonra öykülerden oluşan filmi yaparken Nuri Akıncı, kısa filmlerin sayısını “beş”e

çıkartıyor. *Beş Hikâye* (1962) ismini verdiği film, birbirinden bağımsız öyküler anlatırken daha farklı bir yol izliyor. Egeli'nin filmleri dayandığı öykülerin yerelliği yanında, öyküleri anlatırken de yerellikten ayrılmamaktadır. Akıncı ise öyküleri farklı coğrafyalarda anlatıyor. Öykülerden biri İspanya'da geçer; bir İspanyol kasabasında yaşanan bir üçlü aşk, bir kocayı aldatma öyküsüdür. Akıncı'nın kısa filmleri arasında bir *western* öyküsü de vardır.

Dostluklar Yaşadıkça (1963) Semih Evin'in öykülü filmini oluşturur. *İntikam* isimli ilk öykü “bir idam mahkûmunun öyküsü” (*) olarak yabancı bir öykü uyarlamasıdır; *Kasa Hırsız* ise tövbe-kâr bir kasa hırsızının aşık olduğu kızın küçük kardeşini kilitli kaldığı kasadan çıkarmak için tövbesini bozmak zorunda kalmasını anlatır; *Şoför* öyküsü ise “arkadaşının bir kazada ölmesine neden olan bir şoförle, iğfal edilen kız kardeşinin” (*) hikâyesini anlatır.

Ülkü Erakalın üç kadının cezaevi ortamındaki yaşamlarını birbirinden bağımsız öykülerle anlatır: *Kadınlar Koşuşu* (1978). 1969 yapımı *İki Günahsız Kız* ise bu filmlerden bazı özellikleri ile ayrılır, önce üç öykülü düşünülen film sonuçta iki öykü ile seyirci karşısına çıkar. Bundan başka diğer filmlerin öyküleri aynı yönetmenlerce çekilerken bu filmde öyküleri farklı yönetmenler çekerler. *Yılın Kadını Değil* öyküsünü Metin Erksan çeker. “Bir kadının, yetişmekte olan kızını korumak için, birlikte oturduğu dostunu bıçaklaması”dır anlatılan. *İki Günahsız Kız* adındaki öyküyü ise Nevzat Pesen yönetir. Düşünülen fakat çekilemeyen üçüncü filmi ise Nazmi Özer yönetecekti, fakat bu öykü çekilmemiştir.

Bir öyküsü çekilemeyen bir başka film de *On Kadın*'dir. (1987) Adından da anlaşılacağı gibi “on öykülü” bir film olması gerekir. Fakat bir öyküsü çekilemez ve adı “on kadın” olmasına rağmen film dokuz (9) öykü içermektedir. Bu filmin öyküleri de tamamen Şerif Gören tarafından çekilmiştir. Bir diğer ortak nokta da, hepsi farklı ortamlarda ve farklı karakterdeki kadınları anlatan filmde, filme adına veren kadın kahramanların aynı oyuncu (**Türkan Şoray**) tarafından oynanmasıdır. Film oluşturulan dokuz öykü şu başlıkları taşıyor: 1) Gelin: Sofrayı Hazırla, 2) Gazeteci: Evlilik Cüzdanınız Lütfen, 3) Çingene: Ben Çalmadım, 4) Deniz: Yeşil Güzeldir, 5) Anne Kız: Çok Süpersin Anne, 6) Fahişe: Biz Fahişeyiz ya Siz, 7) İkramiye: Anne Sevgisi Ne Güzel Şey, 8) Feminist: Erkek Kokusu Sinmiş, 9) Köylü: Ben İkinize de Yeterim (*)

2006'da çekilmiş olduğu halde henüz gösterime çıkmamış Murat Derman'ın *Gölgeler* filmi de öykülü filmlerin en sonuncularından; yedi öyküden oluşan filmin bu sezon gösterime çıkması bekleniyor.

Sinema Vakfı, 1995 yılın “On yönetmen iki film” diye hazırladığı projede “sevgi” ve “hoşgörü” üzerine beşer ayrı öyküden oluşan iki film gerçekleştirir. *Aşk Üzerine Söylenmemiş Her Şey* adını taşıyan ilk film *Buluşma* (Ömer Kavur), *Monte Kristo* (İrfan Tözüm), *Çünkü Onu Seviyorum* (Yusuf Kurçenli), *Ay Hikâyeleri* (Erden Kıral) ve *Hep Aynı* (**Zeki Ökten**)

öykülerinden oluşur. *Yerçekimli Aşklar* adını taşıyan ikinci film ise, *Şövalye, Pamuk Prenses ve Hain* (Orhan Oğuz), *Gül ve Adem* (Barış Pirhasan), *Ona Sevdiğimi Söyle* (Memduh Ün), *Kazandibi Tavukgöğsü* (Atıf Yılmaz) öyküleri ile tamamlanır. Farklı yönetmenlerin bu şekilde ortak çalışması bir daha gerçekleşmez ama Tülay Eratalay'ın gerçekleştirdiği benzer bir çalışma ile üçer öyküden oluşan iki öykülü film gerçekleştirilir. Eratalay edebiyatımızdan 13 öyküyü filme çeker. Bu öykülerden altı tanesini üçer üçer bir araya getirerek iki ayrı film oluşturur. (1995) *Düş, Gerçek Bir de Sinema* adını taşıyan ilk film *Bahçeli Lokanta* (Reşat Nuri Güntekin – Düş), *Ev Ona Yakıştı* (Memduh Şevket Esendal – Gerçek), *Sinema Düşleri* (Muzaffer Buyrukçu – Sinema) öykülerinden oluşurken *Özlem, Düne... Bugüne... Yarına* adlı ikinci film, *Bir Yer Göstericinin Hayatı* (Hulki Aktunç), *Arabacı* (Kemal Tahir), *Bıldırıncılar* (Zeyyat Selimoğlu) filmlerinden oluşur. Eratalay'ın ayrı ayrı öykülerden oluşturduğu bu iki filmde de, doğrudan sinema ile ilgili iki öykünün bulunması (“*Sinema Düşleri*” ve “*Bir Yer Göstericinin Hayatı*”) ilginçtir.

Anlat İstanbul (2005), yukarıda sayılan öykülü filmlerden tamamen farklı bir öykülü film olarak karşımıza çıkar. Bu filmde öyküler birbirinden ayrı ele alınmamış, birbirinin içine girmiştir, yine biri biter diğeri başlar ama sonra buluşacakları bir ortak final olacaktır. Dünya masallarından alınmış örnekler İstanbul'a taşınır, insanlarımıza uydurulur, beş ayrı masal, beş ayrı yönetmen eli ile ortak noktaya doğru ilerler, Yönetmen ekibinin başını senaryoyu da yazan Ümit Ünal çeker, diğerleri ise Kudret Sabancı, Ömür Atay, Selim Demirdelen ve Yücel Yolcu'dur. Öykülerdeki (masallardaki) kişiler, masalların o zamansız kişilerini günümüz Türkiye'sinde (2005) yeniden yaşarken, fonda masalların atmosferini yakalamak da mümkün olur.

Yine böyle birbirinin içine giren iki film, ele aldığımız konu içinde değişik örnekler oluşturur. 1985 yapımı *Bu İkiliye Dikkat* (Şahin Gök) “o günlerin” popüler iki oyuncusu **Banu Alkan** ve *Serpil Çakmaklı*'yı bir araya getiren bir film olarak ‘afişlerde’ dikkat çekiyordu. Bir tatil köyünde geçen film, tamamen farklı ortamlardan gelen iki kadının aynı tatil köyünde yaşadıklarını anlatırken, anlatım birbirine paralel anlatılır, yani öyküler yukarıda örneğini verdiğimiz filmlerdeki gibi birinin bitmesi diğerrinin başlaması şeklinde gelişmez; fakat bu birbirine paralel anlatılan öykülerin kahramanları birbirleri ile ilişkiye girmezler, filmde sadece bir sahnede aynı görüntü içinde görülür ve yan yana geçip -her hangi bir ilişkiye girmeden- giderler. Afişlerde isimleri yan yana yazılan popüler yıldızlar, filmde yan yana değillerdir, sadece aynı “tatil köyündedirler”. Bir sahnede yan yana geçmeleri, seyircinin beklediği karşılaşmanın -olmasa da olurdu- bir sahnede geçiştirilmesi tamamen, popülist bir yaklaşım olarak, sinemamızda kendi başına “ilginç” bir örnektir.

Bu İkiliye Dikkat ile benzerlik gösteren, fakat değişik bir örnek de *Yedi Kişi Ölecek* (1972) filmidir. Afiş, jenerik ve kaynaklarda Tancan Akın'ın yönettiği belirtilen film bir (pardon iki) polisiye öyküdür. Öncelikle Tancan Akın adı takma bir ad, sinemamızda oyunculuk,

yönetmenlik yapmış Kayahan Arıkan'ın kullandığı ad-lardan biri. (Bir başka filmde de Tanzer Akın adını kullanacaktır) *Yedi Kişi Ölecek* birbirine paralel iki öykü anlatır, olaylar (kahramanlar) hiçbir zaman birbiri ile karşılaşmaz. Okan Demir'in bir kiralık katili oynadığı öykülerden birinde, görüntü tam ve keskin "siyah/beyaz"dır. İkinci öykü ise iz peşindeki bir polisin (Yaşar Güçlü) serüvenidir, görüntüler birincinin tam tersine "gri"nin tonlarını taşır. Akın (Arıkan) bunu bilinçli mi yapmıştır, yoksa -ayrı ayrı çekilen öykülerin?!- çekimlerde kullanılan filmde veya kameradan mı kaynaklanmaktadır, bilinmez. Her iki öykünün de, yani filmin de görüntü yönetmeni Selahattin Hiçdurmaz'dır.

Bu İkiliye Dikkat ve *Yedi Kişi Ölecek*, benzer anlatım tarzları içinde çok tipik iki örnek. Fakat benzer şekilde paralel gelişen öykülerin anlatıldığı tek örnekler değil, benzer biçimde birbirinden ayrı gelişen -aralarında da oyuncularını ile kimi bağlantılar da olan- daha başka filmlerimizde var.

Sinemamızın ilginç olmakla birlikte -pek- dikkat çekmeyen filmlerinden *Kelebekler Çift Uçar*'da (1964 – Tarık Dursun Kakinç) paralel bir aşk öyküsü anlatır, farklı kesimlerdeki insanların ilişkilerindeki farklılıklar ele alınır. Fakat yukarıdaki filmin aksine, farklı kesimlerden de gelseler, aynı şehirde yaşayan kahramanların yolları -kent trafiği içinde- zaman zaman keşişir. Hatta farklı öykülerdeki erkek kahramanı aynı oyuncu (Ahmet Mekin) oynar. Benzer olmasına rağmen bu filmi -ben- öykülü filmler arasında saymak istemiyorum ama bir zemin / mekân birlikteliğini içermesi nedeni ile bu grup içine ayrıcalıklı bir örnek olarak konulabilir. Yılmaz Güney'in *Umut* (1970) filmi içinde -sanki iki ayrı öykü anlatıyor- "eleştirisi" yapılmıştı. Kentte (Adana) geçen ve İtalyan Yeni Gerçekçiliği izlerini taşıyan ilk bölüm ile "hazine aramada" geçen kırsal mekânlı ikinci bölümün farklılık gösterdiği - anlatılanın gereği gösteriyordu da- ileri sürülmüştü. (*Umut*'u öykülü filmlere sokmak mümkün değil.)

Filmlerin böyle farklı öyküler anlatıyormuş gibi görünmeleri bir anlatım tarzıdır, son yıllarda bu konuda yabancı filmlerin içinde çok ilginç örneklerini görmekteyiz. *Anlat İstanbul*, kendi özellikleri içinde sinemamızda buna bir örnek olarak duruyor ama bitirirken tekrar söylemek isterim ki, "öykülü film" dediğim birbirinden tamamen bağımsız -kısa- filmleri içeren sinema filmleridir.

(*) Bilgiler Ağâh Özgüç'ün "*Türk Filmleri Sözlüğü*" Cilt 1 ve 2'den alınmıştır.

(17 Mayıs 2009)

Orhan Ünser

““ÖYKÜLÜ” FİMLER” ÜZERİNE BİR DÜŞÜNCE

Mehmet Emin Yıldırım

17 MAYIS 2009 22:51

“Ben, sinemayı yapısal bakımdan edebiyat dalları içinde daha çok şiire yakın bulurum, aslında sinema açısından karşılaştırılacak bir sanat aranıyorsa bunun müzik olması daha doğrudur. ”

Sinema ve müzik sanat dallarının dolaysız yapı teşkil etmeleri yani izlenebilirlik ve dinlenebilirlikleri için entelektüel başka bir destek istememeleri birbirlerine büyük benzerlikler taşımalarına neden olur.

Edebiyat sanatının Türk Sinemasından tamamen ayrılması zamanı gelmiştir. Örnekler fazlaca sunulmuştur.

Ellerinize sağlık üstad çok güzel bir yazı girişi. *The Rope* filmi için yazılanlar da öyle. Sinema teorisi hakkında yeni yazılar okumak dileğiyle. Saygılar.